

Netopýři v plynových topidlech a jejich vývodech

(č. DOT/54/12/009093/2015)

Krátká zpráva, leden 2017

nejenom netopýři...

ZO ČSOP Nyctalus
Dagmar Zieglerová
Jasmínová 2665, 106 00 Praha 10
www.nyctalus.cz

Poděkování:

Děkujeme Hlavnímu městu Praze za finanční podporu.

Děkujeme firmě VARIANT plus spol. s r.o. za dlouhodobé bezplatné zapůjčení endoskopické kamery, ČIŽP za pomoc při komunikaci s majiteli domů a se získáváním kontaktů na majitele „obsazených“ vafek, MHMP Odboru památkové péče za pomoc při řešení záchrany netopýrů prostřednictvím vyvěšení budky v památkové zóně, MUDr. Haně Andrejskové a Družstvu vlastníků z Puškinovy 17 za spolupráci, vstřícnost a trpělivost při instalaci budky.

Děkujeme všem, kteří nás volali kvůli podezření na přítomnost netopýrů ve vafkách a umožnili nám prohlídku topidel ve svém bytě.

Slovo „vafky“ je často používaný lidový výraz pro podokenní plynová topidla, z nichž nejznámější byla v minulém století používaná kamna značky WAW. V současnosti se slovem „vafky“ označují topidla i jiných značek než WAW, používají je servis, prodejci i výrobci. Proto jsme se rozhodli používat slovo „vafky“ také.

Cíl projektu

Získat nové informace o další, poměrně nebezpečné, úkrytové strategii netopýrů (netopýřích kolonií). Obyvatele Prahy používající vafky informovat o ohrožení (nejen) netopýrů, ale také o možných hygienických problémech v případě uvěznění zvířat v topidle.

Způsob řešení a výsledky

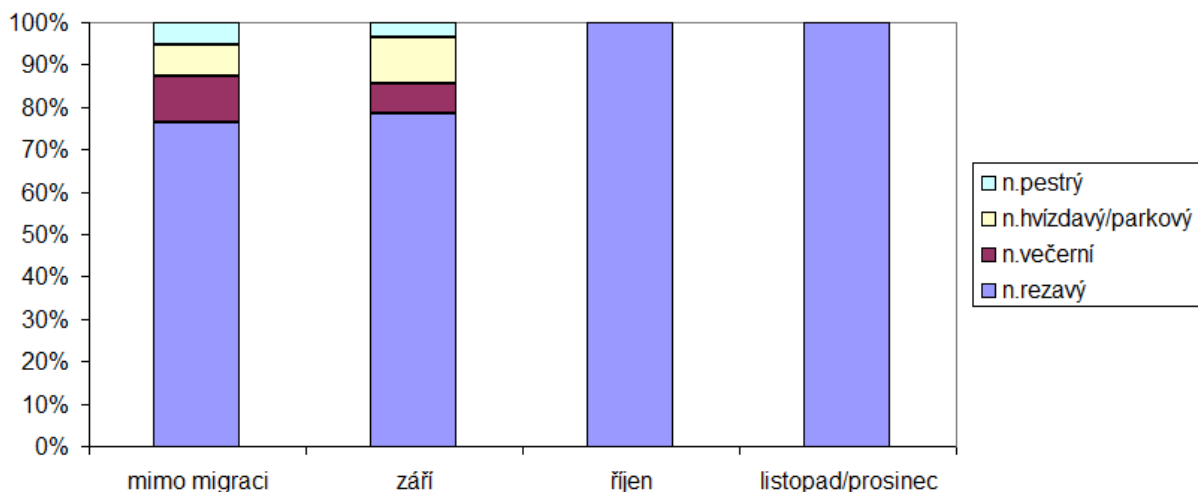
Projekt lze rozdělit do 6 okruhů:

1. noční transekty s ultrazvukovým detektorem
2. průzkum vafek endoskopickou kamerou
3. pokus průleznosti výdechů (krytů) spalínového potrubí
4. „katalog“ - přehled a parametry výdechů vafek
5. vyvěšení celoročně obyvatelné budky pro netopýry
6. propagace a osvěta

1. Vafky - monitoring

Celkem bylo sledováno 11 lokalit v termínu konec května až začátek prosince v období 2015-2016, data jsou v přehledu seřazena dle měsíců. Bylo zaznamenáno celkem 5 druhů: netopýr rezavý, netopýr večerní, netopýr hvízdavý, netopýr parkový, netopýr pestrý. Nejčastěji zaznamenaným druhem byl netopýr rezavý .

% zastoupení druhů netopýrů na lokalitách 2015-2016

Na sledovaných lokalitách nebyl potvrzen nový úkryt netopýrů ve vafkách, avšak byl potvrzen úkryt z minulých let na Puškinově náměstí 17. Byl zjištěn úkryt v domě Raisova 10, avšak bez přesné lokalizace. V ulici Holečkova 89 byl zjištěn úkryt v nevyplněném otvoru po zrušených vafkách, odkud vylétli min. 4 jedinci.

2. Průzkum endoskopickou kamerou

V listopadu 2015 proběhla kontrola evidovaného úkrytu ve vafkách v 5. patře na Puškinově nám. 17 v rámci přípravy na vyvěšení netopýří budky. Netopýři rezaví byli přítomni v montážním otvoru, přestože majitelka je neslyšela a domnívala se, že „letos se nenastěhovali“. Rovněž v době instalace netopýří budky v listopadu 2016 nic nenasvědčovalo přítomnosti netopýrů, ale byli pozorováni v montážním otvoru.

V roce 2016 proběhlo 8 kontrol v bytech na základě žádosti obyvatel bytu. Tyto kontroly se uskutečnily 4x v Bubenči (Bubenečská 6, Bubenečská 37, Národní obrany 9, Veverkova 35),

2x Na Vinohradech (Moravská 38, Kubelíkova 9), ve Strašnicích (Pod Rapidem3) a ve Vršovicích (Charkovská 21). S výjimkou Veverkovy jsme na všech jmenovaných lokalitách v posledních 3 letech prováděli monitoring vafek.

Při kontrole vafek nebyli na žádné lokalitě zjištěni přítomní netopýři. V Bubenečské 9 a Bubenečské 37 byly pobytové stopy netopýřů (trus). Ve třech případech podezřelé zvuky vyvolali pravděpodobně ptáci pohybující se po římsě pod oknem a velmi blízko pod výdechem vafek (Kubelíkova 9, Charkovská 21, Národní obrany 9). V jednom případě zvuky způsobil nepřišroubovaný výdech vafek, který mohl kdykoliv odpadnout (Veverkova 35).

V případě potvrzení přítomnosti ohrožených netopýřů ve vafkách je nutná spolupráce s plynaři. Evakuace ohrožených zvířat musí proběhnout za přítomnosti plynaře, protože je nutná manipulace s vafkami, v některých případech rozebrání na součástky. Zároveň je nezbytná přítomnost osoby vlastníci výjimku „na manipulaci s netopýry“. Manipulaci s netopýry mohou provádět např. pracovníci záchranné stanice. „Běžný plynař“ má sjednány zakázky dopředu a málokdy může přijet hned, za delší dobu, např. 2 týdny, už může být pozdě. Technická havarijní služba přijede okamžitě, ovšem jenom za výjezd se platí 2500 Kč + cca 1200 Kč za započatou hodinu práce.

U starých vafek je další problém – plynař může odmítnout jejich demontáž z důvodu havarijního technického stavu. Některé vafky jsou v provozu až 40 let.

Zdokumentovaný je případ proniknutí sýkory modřinky do topného tělesa v Plzeňské ulici 170 dne 1.11.2016. Ptáka se podařilo vysvobodit odmontováním okénka na kontrolu hořáku.

Vafky Beta 4 s košíčkem Karma.

3. Pokus průleznosti

Cílem pokusu bylo zjistit, které druhy výdechů jsou průlezné pro běžné druhy netopýřů. Projekt pokusu byl schválen etickou komisí.

Pokus proběhl se synantropními druhy netopýřů z chovu trvalých hendikepů ZO ČSOP Nyctalus, kteří jsou zvyklí na handling a spolupracují se známou osobou. Vybrány byly 3 velikostně odlišné skupiny zvířat: velký netopýr rezavý (*Nyctalus noctula*), středně velký netopýr pestrý (*Vespertilio murinus*) a malý netopýr hvízdavý (*Pipistrellus pipistrellus*). Netopýři prolézali štěrbinami výdechů vafek za odměnu (mouční červi).

Pokus proběhl ve ztemnělé místnosti. Byla pořízena fotodokumentace a video.

Zkoušeny byly 4 nejrozšířenější výdechy vafek s částí spalinových rour. Výdechy byly připevněny na panel, který byl přístupný zezadu.

Gamat 461, 471

Gamat 373, 473, 4000

Karma Beta 2,3,4,5

sestava 6101,21

Výsledky:

Gamat 461, 471: neprůlezný pro n. rezavého, průlezný pro n. pestrého a n. hvízdavého

Gamat 373, 473, 4000: neprůlezný pro n. rezavého, průlezný pro n. pestrého a n. hvízdavého

Karma Beta 2,3,4,5: průlezný pro netopýra rezavého, n. pestrého, n. hvízdavého

Sestava 6101,21: průlezný pro netopýra rezavého, n. pestrého, n. hvízdavého

4. „Katalog“ vafek

Celkem bylo zjištěno 16 typů výdechů vafek, z toho 4 druhy pravděpodobně vyrobené na míru.

Pro vafky konstrukce typu „roura nad rourou“, kterých je cca 33 %, byly zjištěny pouze 2 druhy průmyslově vyráběných výdechů. Používané jsou dodnes a lze je zakoupit jako náhradní díl.

Pro vafky typu „roura v rouře“, kterých je 67 %, bylo zjištěno 11 různých druhů výdechů. Nejrozšířenější je výdech Karma, 33,2 %. **Výdech Karma nepředstavuje žádnou zábranu proti pronikání netopýrů a ptáků do rour a následně do topného tělesa.** V poslední době roste obliba výdechu s trubkovým výústěním.

5. Vyvěšení celoročně obyvatelné budky pro netopýry

Cílem bylo nabídnout netopýrům bezpečný úkryt, do kterého se sami přestěhují. Uvažovaná budka je průmyslově vyráběná firmou Schwegler, ze speciální dřevocementové směsi, celoročně obyvatelná.

Budka na Puškinově náměstí 17 byla vyvěšena v listopadu 2016 po vydání souhlasného ZÁVAZNÉHO STANOVISKA. Montáž proběhla z lana. Budka byla vybavena měřicím zařízením,

které bude monitorovat změny teploty uvnitř budky. Získaná data pomohou k dalšímu poznání toho, jak funguje dynamika uvnitř netopýřího úkrytu, jak na případné změny reagují zvířata a jak je sami mohou ovlivňovat.

Při této příležitosti byla vydána tisková zpráva. Majitelka bytu byla odměněna plaketa „Náš souseď je netopýř“, kterou uděluje ČESON.

6. Propagační a osvětová činnost

Na všech osvětových akcích (44) byly rozdávány letáky Netopýři v plynových topidlech, od září 2016 také leták Netopýři ve vafkách (část nákladu byla vhozena do schránek v Bubenči a Dejvicích, kde probíhal detektoring). Na netopýry ve vafkách byli upozorňováni návštěvníci benefičních koncertů na Praze 6, i na Praze 10, což jsou čtvrti s velkým výskytem vafek. Dotazy ohledně vafek byly řešeny v netopýří poradně. Netopýři ve vafkách byli zmiňováni v televizních pořadech Rady ptáka Loskutáka (29.10.2016) a Hobby naší doby s paní Bohdalovou (vysílání 30.11.2016).

Zieglerová, D., Hybnerová, Z., Paduchová, M., Valachová, V. & Jahelková, H. 2016: Souhrn nálezů netopýřů v plynových topidlech (vafkách) v Praze. Vespertilio 18, 131-138 pp (v tisku)

Projekt je dlouhodobě propagován na webových stránkách www.nyctalus.cz.

Při podezření na netopýry ve vafkách:

Zpočátku většinou obývají prostor mezi vývodnou rourou a zdivem, následně mohou proniknout do topného tělesa – a jsou v pasti. Netopýři jsou velmi společenští, a často na sebe volají. To přiláká další a další jedince, a netopýři se pak z okolních štěrbin dostávají do vafek (přelezou přes ochranný koš či pod ním podlezou opadaným zdivem a prolezou rourou). Jsou-li vafky nepoužívané, netopýři zde mohou **uvíznout, hromadit se a zahnívat**. Jsou-li používané občas, je to pro netopýry nejhorší, neboť se při zapálení kamen doslova **zaživa upečou**.

Při podezření na netopýry ve vafkách, nebo když si všimnete vyletujících netopýřů, kontaktujte nás (stačí poslat sms a my vám zavoláme). Vaše vafky **zdarma zkontrolujeme** endoskopickou kamerou. Pomůžeme vám **netopýry šetrně vystěhovat** a předejít tak nepříjemným komplikacím. Mrtví netopýři ve vafkách mohou zapříčinit poruchu hoření.

Volejte SOS netopýří linku 731 523 599.